

FØROYAR Í DAG

Viðvíkjandi Íslandi.

Hvat vita vit føroyingar um Ísland og hvat vita íslendingar um okkum? Í grundini merkiliga litið. Vinnusambandið millum íslendingar og føroyingar hevur altíð verið meir og minnið hessini og langt frá altíð líka virðiligt. Viðvíkjandi tí mentunarliga samarbeiðinum, so hevur tað verið at kalla órækt líka frá miðeldini. Í okkara døgum hevur eitt sovið samarbeiði verið roynt t. d. av føroyingum sum Simun av Skarði, sum til fullnar kandi íslandskt mál og íslenska søgu og mentan; somuleiðis av einum manni sum Richard Long, sum ta tíð tað var byrjaði eitt vakurt samarbeiði við tann dúgliga læraran og blaðmannin Adalstein Sigmundsson, ein maður sum vit eiga at minnst við taksemi. Men higartil er hetta bert vorið til spjaddar royndir; hjartalig samkensla og samarbeiði í sterri mál er ikki komið burtur úr. Tvertimót hava vit staðið so undarliga fremmandir hver fyri øðrum, ja, mangan hevur mestsum ein feril av miss-trúgv verið við í ferðini frá báðum síðum.

Kanna vit nú gjallari eftir hví tað er soleiðis vorið, so siggja vit, at orsøkin fyri ein stóran part er tann, at partapolitikur er komin upp í leikin. Longu tíðliga í tíðini fór tann partapolitiska basillan at nalgast uppi í her, eins og hann gjerdi í okkara víðurskiptum við Noreg. Tað var als ikki farið fram soleiðis sum rimuligt kundi verið: Hvat kunnu vit læra av Íslands søgu, listum og mentan? Nei, partapolitikararnir krámaðu seg fram at. Tað næsta varð so: Fyri ella ímóti Íslandi. »Sambandsmenn« hava mest sum altíð vent íslendingum bakið. »Norrent rumbul« hevur verið teirra niðurlag hvørja ferð føroyingurin hevur vist ans fyri Íslandi og Noreg. Afturimóti hava so okkara heimligu nationalromantikkarar eftir færumuni nýtt Ísland og Noreg til partapolitiskan mokara, deils fyri at sláa Danmark út. Úralitið er sum vant her hjá okkum vorið: $1 + 1 \div 2 = 0$. Tað vanlukku politiskt deilandi ættarliðið í okkara foreldradøgum hevur her, sum á næstan øllum umráðum komið okkum í eitt steingelt og skemmmandi skorfesti, ein flotkelda, sum okkara egna og komandi ættarliðið fáa stríð av at draga okkum upp úr aftur.

Tann 17. í hesum mánaði varð kongademið Ísland gjørt til republikk, og hesin dagur var høgtíð á Íslandi. Her heima var dagurin soleiðis vorið: Øll nationalromantisk flæg uppi, allar sambandsflaggstengur tómar. Plus og min-

us = 0. Viðari: Ein skrúðgonga, soleiðis voriðin: Fýra flaggberarar, eltir av einum tjúgu børnum og einum fýra vaksnum. Hetta fylgið fór frá Tinganesi niðan undir Tinghúsið, har eitt sindur av fólki so smátt um smátt kom saman. Har vórðu so hildnar nakrar partapolitiskar firnamannaræður av tí slagnum, sum eingin nýtir at lurta eftir, tí tær hava ringað her síðani 1906, so øll duga tær uttanat.

Alt hetta er sjálvandi ikki láturligt, men ógvuliga syrgjuligt, tí tað visir, at vit enn ikki eru komin longur enn til politiskt skeldari, og tað er væl mong ein ærlig sál, sum aftaná eina sovorðna hending er um at missa sína trúgv á tað nationala og spyr seg sjálfvan: Er tað hetta skeldarið, ið er okkara tjóðskaparliga serkenni?

Tann íslendski segumaðurin Bogi Th. Melsted kærar seg um einstaðnis, at íslendingurin nú á døgum kennur so lítið til sína søgu. Her heima er tann seguligi ókunnleikin ivaleyst fleiri ferðir so stórur. Ei undur í — vit hava nú ein mansaldur vant okkum til at taka ímóti søgukunnleika við partapolitiskum sniði av monnum, ið ikki tykjast hava annan ans fyri søguni enn at nýta hana til at deingja sínar mótsæðumenn við. Tann sánni segumaðurin leggur sær eina við at siggja teir seguligu tilbúðirnar út frá tí tíð, teir henda, í tí hugsunarhátti og lívssýni, ið tá ráddi. Soleiðis er ikki hjá okkum. Her dema vit sjálvst oldtíðarhendingar sum tær skuldu verið hendar í fjer. Fyri at berja politiskar mótsæðumenn niður leggja menn t. d. Danmark undir alt tað illa, sum er hent bæði Føroyum, Noreg og Íslandi. Og tað betir ikki um, at vit eisini hava politikkarar sum geva »ti norrøna rumbulinum« skuldina fyri alt sum ikki er teimum til vildar í okkara heimliga politikki. Her standa við á einum so lágu jørdildi, at sjálvt rossini mugu rodná.

Ókunnleiki og fanatisma í felag hava skuldina fyri hesa okkara stakkalastæðu. Føroya fólk hevur at kalla ongatíð fingið høvi til at siggja sína søgu sum hon veruliga er. Bæði okkara landalæra og okkara søga er givin okkum í tveimum katekismum: 1) sambandskatekisman og 2) tann nationalromantiska katekisman. Eftir teirri fyrstu gongur Føroya søga bert eini 100—200 ár aftur í tíðina. Í tí tíðini hava vit verið beinleiðis undir donskum embætismannafyrseti, og harav eru vit rætt og slætt danir. Hin katekisman gongur afturimóti tess ríkiligari aftur í tíðina, leitar aftur til ta tíðina, við vóru undir norskskum fyrirsæti. Jóannes Patursson hevur enn í dag ikki greiðliga sagt okkum hvat hann

heldur, annaðhvørt vit eru norðmenn ella føroyingar, ein tjóð, ið hevur skilt seg út frá tí norsku. Hann hevur mestsum ongatíð givið sær stundir til at gjøgnumhugsá hetta týðningarmikla mál. Hansara tjóðskaparliga agitatión hvílir tí á einum ógvuliga ryllingasamum grundarlagi. Hetta grundarlagið hevur so fólkaðokkurin og hansara menn roynt at bygt viðari á. Í staðin fyri kunnleika, geva teir sínum veljarum politiska agitatión, ið er ætlað til at jarðleggja ein politiskan mótpart her heima.

Sum eitt lið í hesari politisku agitatión hava teir »okkuperað« Ísland og Noreg fyri seg aleina og harvið fingið okkara stæðu til hesi londini í ein hurluvasa, sum ger stórvægis óþlíkt í okkara andslivi. Afturimóti øllum hesum kemur so sambands reaktiónin. Hon hevur í sínum lagi »okkuperað« Danmark og alt danskt og harvið meir og minni stongt okkum burtur frá sonnum og náttúrligum víðurskiptum við ríkisfelagar okkara.

Í hesum andsfotherandi og mentunardepandi agitatiónsarbeiðinum hava sambandsmenn tverri fingið góðan dugna frá vissum donskum embætismonnum í Føroyum. Ein maður sum Svenning Rytter, tann sterki, men psykologisk lítið færi maðurin, hevur verið ein ómetaligur meinbogi í hesum færi.

Soleiðis er vorið. Ella — lat okkum vóna tað: soleiðis hevur verið vorið; men nú er líkt til at eitt nýtt ættarlið so smátt um smátt er farið at taka til sín — eitt ættarlið, ið hevur andstygd fyri hesum smápolitiska putlinum og keglinum, eitt ættarlið, sum vil hava nýggjar ræsur og sannan kunnleika um víðurskiptini.

Henda sanna vitanin er fyrst og fremst umráðandi fyri tann tjóðskaparliga spurningin. So leingi sum hetta skal liggja sum marran omaná øllum øðrum spurningum, so leingi reka vit fyri vág og vind. Vit mugu royna at fáa skapilsí á tað nationala, markað tað av og sett fast á eitt stæði, so tað kann vera frá hondini, soleiðis at vit kunnu fara í holt við tað høvuðsmál, ið tíðin krevur av okkum: at royna at fáa eina friska skipan samfelagsliga og figgarliga, at láða tað veruliga grundarlagið sum okkara komandi ættarlið skulu byggja á.

Ísland loysti sín tjóðskaparliga spurning með alla í 1918. Síðari tá hevur einki nationalt problem verið á Íslandi. Republik-skípanin í ár merkir bert, at teir vilja vera einsamallir um at skipa síni uttandavíðurskipti. Væ er ikki komnir longur enn til tann nationala spurningin; hann vevja vit rúndanum sum hundur um heitan greyt. Og hesum koma vit at

halda áfram við innliti ein vakn og mentaður ungdomur sigur: Nei! Nú halda vit ikki út at hoyra tykkara mæsn longur. Vit gera bara eina tjúkka, svartu skeinu tvørtur um alt tykkara putli-politiska ávis-tvætl. Tað kemur kanska heldur ikki at vara so leingi innliti við fáa tað gamla ruskið skumpað út úr tí føroyska klandursskotinum.

Íslendingar eru tjóðskaparliga komnir á mál. Eftir hjá teimum er so at loysa eitt samfelags-figgarligt problem. Tað er einki lætt tak; men tað er eitt tak, sum er einum norðurlenskum fólki verdugt — einum brøðrafólki til teir nútíðar danir, svíar og norðmenn, sum hvør í sínum lagi hevur orkað at gjørt seg ikki bert nationalan, men eisini til eina samfelags-organismu.

Tvey av hesum londunum, Danmark og Noreg, eru av krigssávuð komin út í eitt feigdarveid, ið av sonnum krevur alt av øllum. Tað sama kann ikki sigast um Ísland og okkum. Tað, sum er vert at hámeta okkara íslendsku frændir fyri, er tað vakra mentunnarjærði, teir á mangan hátt hava verið menn at hevja seg uppi til. Tað er ikki hetta, at teir undir tryggum og á mangan hátt rúnum korum hava gjørt stigið frá kongsfelag við Danmark til »tjóðveldi«. Hetta kunnu vit bert taka fyri tað, tað er, og ikki fyri nakra avreks dirvisgerð, soleiðis sum okkara heimligu Soria-Moria-menn tykjast at halda.

Hvar er stevnuskráin?

Havnar Framburðsfelags hævudsenda-mál tykist at vera hetta: at jagstra sjálvstýrispolitikkaran Louis Zachariasen. Hvørt nýtt nummar av »Tímanum« hevur eitt nýtt alop, skrivað av Richard Long.

Hesin maðurin, Richard Long, hevur nógvar vinir, og tað er ivaleyst eingin, sum vil nokta fyri, at hann í okkara mentunarlivi hevur verið ein stuðul, sum vit treyðum vildu verið fyri uttan. Vit hava vant okkum til at sæð hann sum bókmentamannin, sum kennarin og leiddararin fyri teimum ungu, serliga í listarligum fígum. Vit halda, tað var eitt stórt óhapp, ið hendi, tá ið hesin nyttugi og andliga livandi maðurin kom sær upp í personpolitikk. Tað er einki at dylja fyri, at vit eru mong, ið ikki duga at siggja at Richard Longs politiska starv er komið av nakrari politiskari ættlan.

Tað kann, sum vituligt er, verða funnið at okkum øllum, og Louis Zachariasen er sjálvsagt eingin meginmeingil; men hann er ein maður, sum hevur eina vissa politiska menningarsøgu aftanfyrir seg og arbeidir fyri einari ávisuligari stevnuskrá, ið hann vil víðganga, og sum øll kenna. Men hvi er Richard Long politikkari? Er tað einans fyri alment at fáa høvi til at skriva um Louis Zachariasen's person? Er Richard Long rætt og slætt vordin politikkari, fyri at sleppa at skræða skinnid av Louis Zachariasen?

Ja, soleiðis mugu vit spyrja. Og við-

Ritstjórn:

W. Heinesen og Heðin Brú.